

Inleiding tot de circulaire economie. **Steden en gemeenten** in actie.

Elmar Willems
Facilitator Circulaire Economie

01. Vlaanderen Circulair

02. Wat?

03. Waarom?

03. Lokaal circulair!

Wat maken de sprekers los?

Wat en waarom is iets circulair?

Wat is de rol van het lokaal bestuur?

Denk na over je eigen rol.

Waarom zou ik er mee bezig zijn?

Hoe werk ik aan visie en aanpak?

Doe mee.

Begin zelf.

01. Vlaanderen Circulair

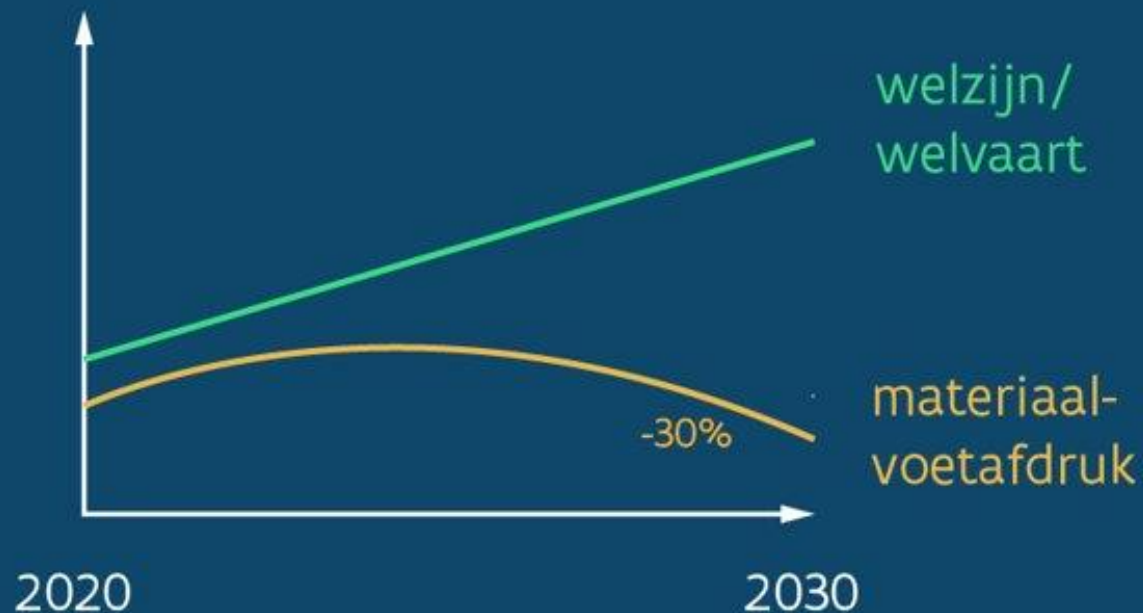
Transversale beleidsprioriteit Vlaamse regering

VLAANDEREN ALS KOPLOPER IN CIRCULAIRE ECONOMIE

1 ONTKOPPELEN (RELATIEF)
materiaalvoetafdruk ontkoppelen van welvaart

2 REDUCTIE (ABSOLUUT)
materiaalvoetafdruk -30% tegen 2030

3 EEN PUBLIEK-PRIVAAT PROJECT
dit realiseren in een partnerschap

Partnerschap in actie

6 werkagenda's

Publiek-private partnerschappen met eigen dynamiek, doelen, trekkers en acties

circulair bouwen

chemie en kunststoffen

water-kringlopen

bio-economie

voedselketen

maakindustrie

Roadmap Circulaire Economie

7 hefboomen

Versnellers om drempels te overwinnen en goede praktijken ingang te doen vinden

Beleidsinstrumenten

Lokaal beleid
Vlaams Beleid
Intra-Belgisch Platform
Federaal
Europese agenda

Circulair aankopen

ProCirc
Voorbeeldrol overheid
Innovatieve overheidsopdrachten

Communicatie

Sensibilisering, co-creatie
Kennisdeling & best practices
Monitoring, rapportering

Onderzoek

Strategische onderzoeksagenda's
Monitor CE
Steunpunt CE-Center

Innoveren & ondernemen

VLAIO-steun & diensten
VC Partnerschap en begeleiding
Experimenten, projecten

Financiering

Stimulerings- en investeringsbeleid
Vlaams fonds CE?
rol PMV?

Jobs & vaardigheden

Onderwijs
Starters en bedrijven
Werkgelegenheid/ sociale economie

samenwerking van
30 organisaties
100 medewerkers

21 maart 2024

CIRCULAR STATE OF THE UNION

UHasselt,
Martelarenlaan 42, Hasselt

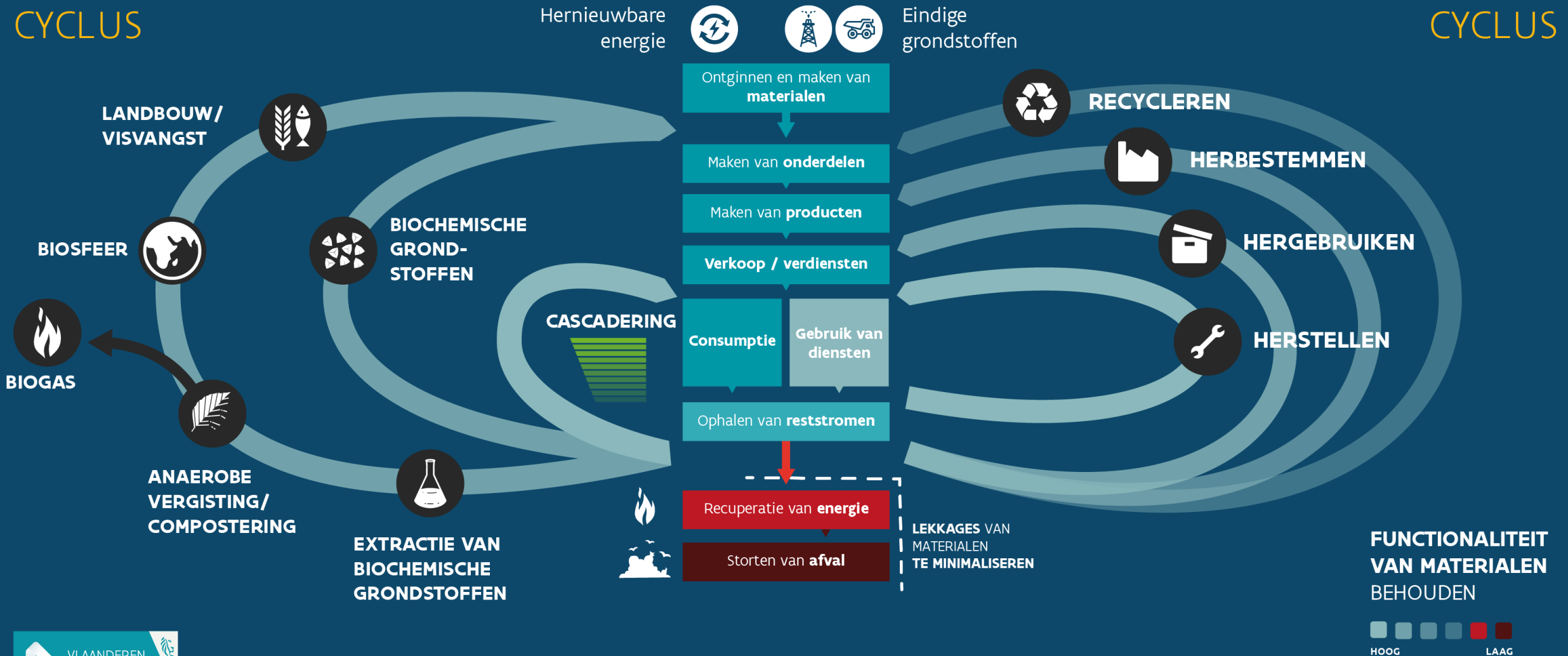
02. Wat?

DE CIRCULAIRE ECONOMIE

Waardebehoud en hernieuwbaarheid
toegepast op (bio)materialen

BIOLOGISCHE
CYCLUS

TECHNISCHE
CYCLUS

A wide-angle photograph of a massive landfill under a hazy, sunset sky. The ground is covered in a sea of dark, decomposing waste. In the distance, several small figures of people can be seen, likely scavenging for recyclable materials. The overall mood is one of environmental despair and social inequality.

Buzzword? Hype?

1. Gebrek aan een definitie
2. Vage betekenis
3. Antagonisme: er is een sterke tegenpool met een negatieve connotatie
4. Genereert hoop en verwachtingen

Gilbert Rist over (duurzame) ontwikkeling

R-STRATEGIEËN

CIRCULAIRE
ECONOMIE

PRODUCT
SLIMMER
MAKEN EN
GEBRUIKEN

R0 REFUSE

product overbodig maken door van de functie af te zien of die met een radicaal ander product te leveren

R1 RETHINK

productgebruik intensiveren (bijvoorbeeld door producten te delen of multifunctionele producten)

R2 REDUCE

product efficiënter fabriceren door minder grondstoffen en materialen in het product of gebruik ervan

R3 REUSE

hergebruik van afgedankt, nog goed product in dezelfde functie door een andere gebruiker

R4 REPAIR

reparatie en onderhoud van kapot product voor gebruik in zijn oude functie

R5 REFURBISH

opknappen of moderniseren van oud product

R6 REMANUFACTURE

onderdelen van afgedankt product gebruiken in nieuw product met andere functie

R7 REPURPOSE

afgedankt product of onderdelen daarvan gebruiken in nieuw product met andere functie

R8 RECYCLE

materialen verwerken tot dezelfde (hoogwaardige) of mindere (laagwaardige) kwaliteit

R9 RECOVER

verbranden van materialen met energierecuperatie

LEVENSDUUR
VERLENGEN
VAN PRODUCT
EN ONDERDELEN

NUTTIG
TOEPASSEN VAN
MATERIALEN

LINEAIRE
ECONOMIE

TOENEMENDE CIRCULAIRTEIT

Op welke **actiedomeinen** kan je als lokaal bestuur circulaire strategieën toepassen?

1. Bio-economie en voeding

- Valorisatie bio-afval
- Afvalvrije catering en evenementen
- Korte keten en stadslandbouw
- Groenbeheer
- Duurzame landbouw
- Preventie van voedselverspilling
- ...

2. Gebouwde omgeving

- Circulair en veranderingsgericht bouwen
- Klimaatadaptief en nature based bouwen
- Hergebruik materialen
- Gedeeld gebruik ruimtes
- Publieke infrastructuur
- Stadsontwikkeling en brownfields
- ...

3. Consumentengoederen en afval

- Herstel en hergebruik
- Deelsystemen
- 'Makers' en ambachten in de kijker
- Inzameling & (hoogwaardige) valorisatie afvalstromen
- Openbare netheid
- ...

4. Industrie en lokale economie

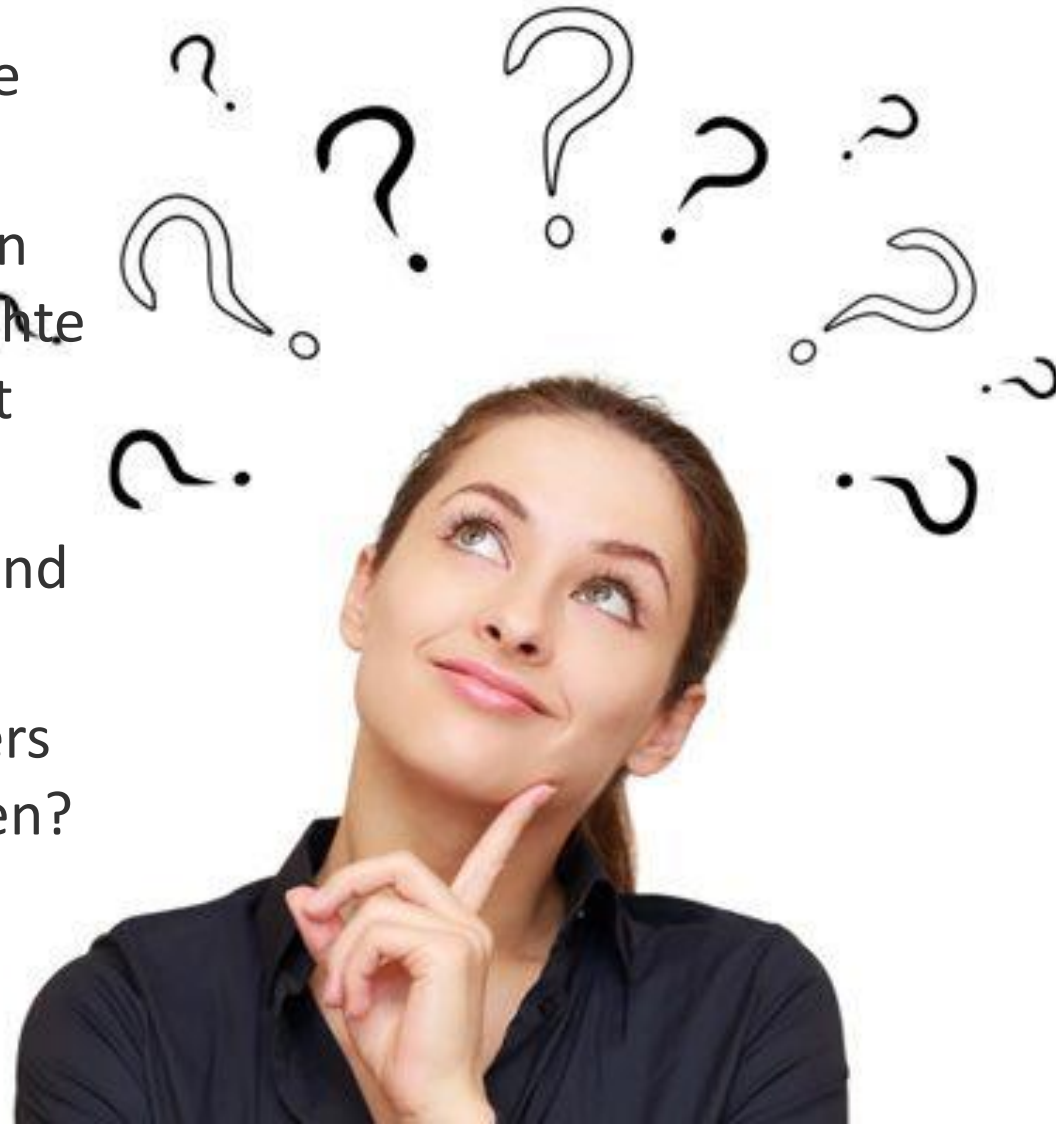
- Samenwerking reguliere ondernemers en sociale economie
- Circulaire bedrijventerreinen
- Industriële symbiose
- ...

5. Andere

- Ontharding, opslag en hergebruik van water
- Circulaire gezondheidszorg
- Deelmobiliteit
- Warmtenetten
- ...

- ❑ Hoeveel gemeenten geven subsidies voor herbruikbare luiers?
- ❑ Hoeveel steden ondertekenden de Circular Cities Declaration?
- ❑ In Frankrijk is er onderzoek gedaan naar de vernietiging van onverkochte producten. Hoeveel waarde wordt hiermee vernietigd?
- ❑ Ik ga minstens een keer in de maand naar een verpakkingsvrije winkel.
- ❑ Shiftingsvraag. Hoeveel deelnemers kent de Green Deal Huren en Delen?

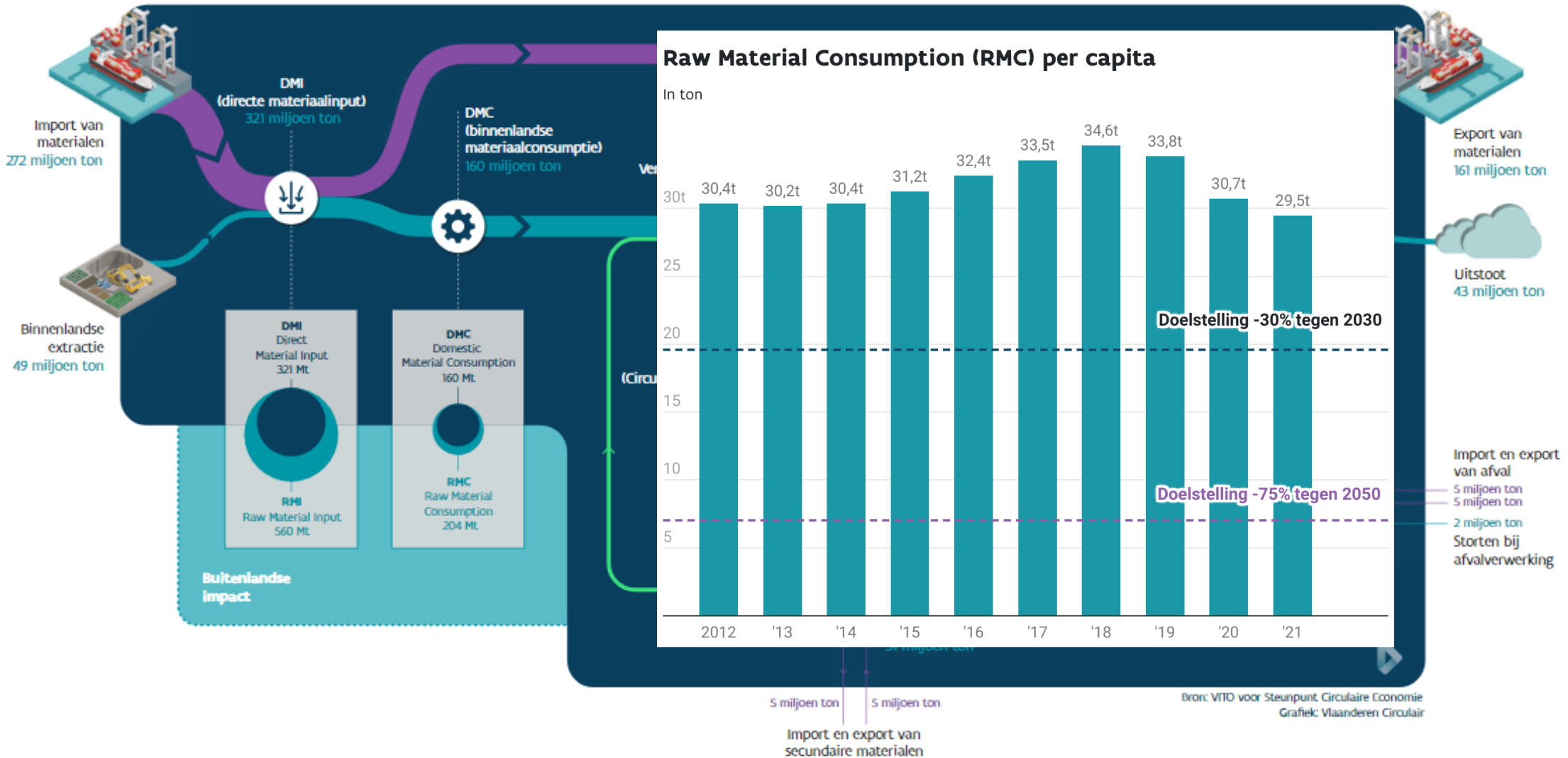
03. Waarom?

Waarom circulair?

MATERIAALSTROMEN IN VLAANDEREN IN 2020

Interactief schema – klik op de elementen voor meer informatie over de indicatoren.

Waarom circulair?

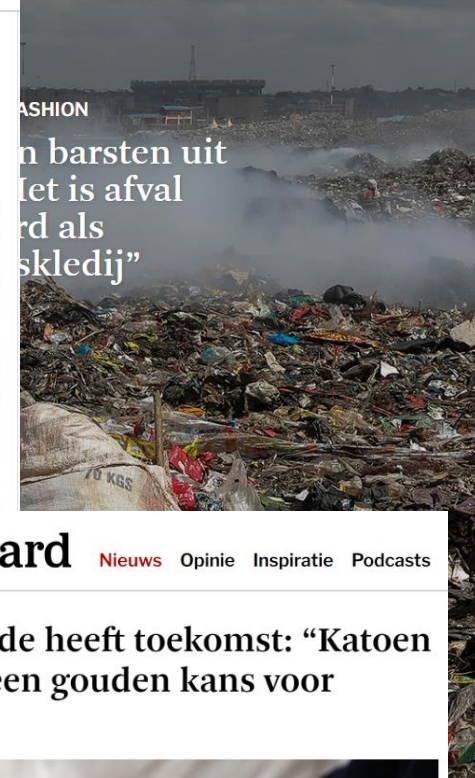
De Standaard

Nieuws Opinie Inspiratie Podcasts

Op koopjesjacht in Flanders Expo, tussen de meterslange rekken met overschot: “Waarom maken ze deze kleren zelfs?”

FASHION
n barsten uit
let is afval
rd als
skledij”

De Standaard

Nieuws Opinie Inspiratie Podcasts

REEKS FAST FASHION

Circulaire mode heeft toekomst: “Katoen recyclen is een gouden kans voor Vlaanderen”

“Kantamanto is the hard proof that there are too many clothes in the world”

Source: [What happens to our donated clothes in 2021?](https://www.onearmy.org/en/what-happens-to-our-donated-clothes-in-2021/) ([onearmy.earth](https://www.onearmy.org/))

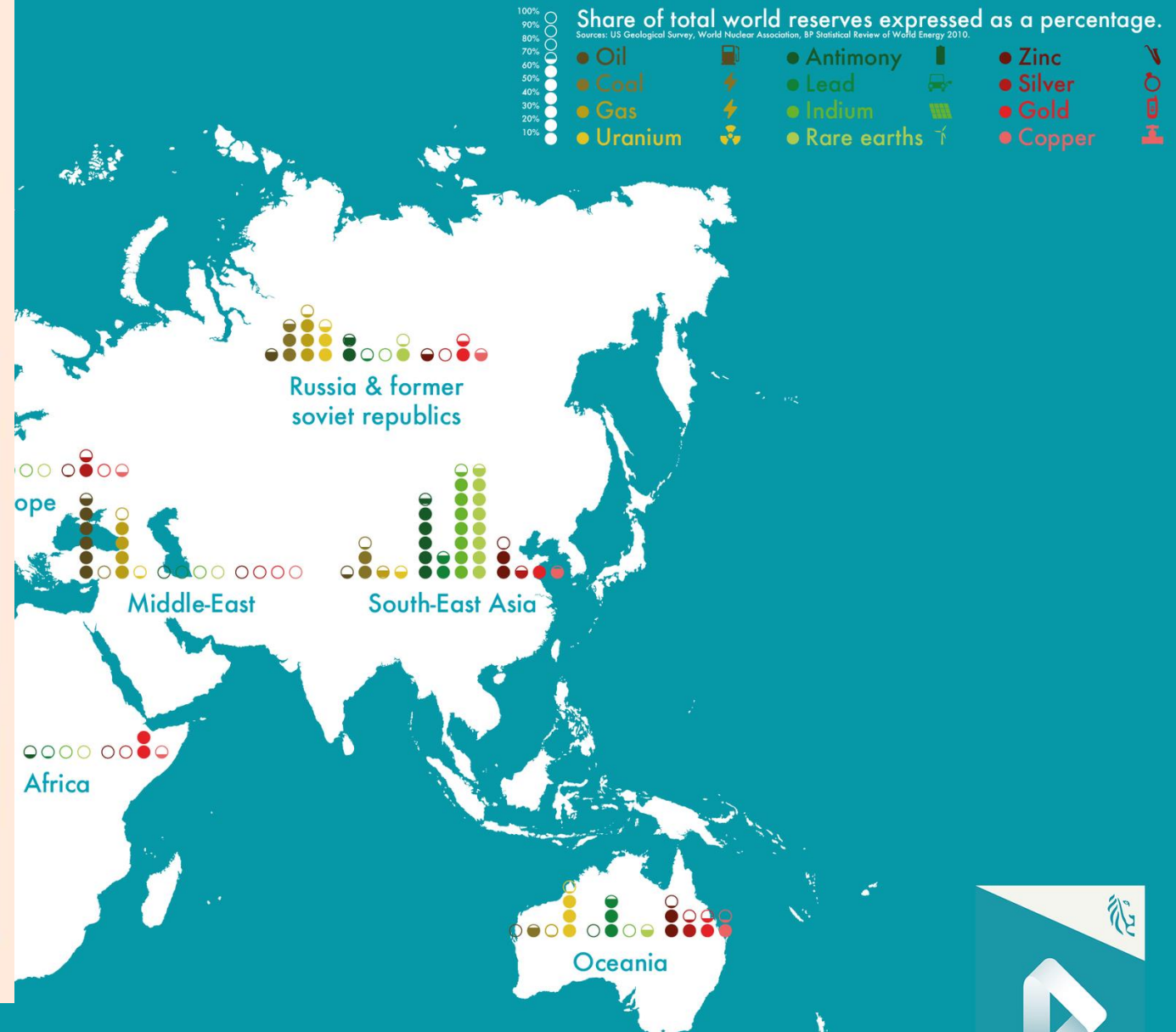
Prijsexplosie metalen kan remzetten op energietransitie EU

Han Dirk Hekking 9 feb 16:30

De energietransitie in de EU gaat gepaard met een stijgende vraag naar de metalen lithium, koper, nikkel en kobalt. Maar heeft Europa daar genoeg greep op? Hogere metaalprices zijn een risico voor de energietransitie, klinkt het in Duitsland.

De productie van lithium in Antofagasta, Chili. Lithium komt nu vooral uit Chili en Australië. Wanneer er meer Europees lithium beschikbaar komt, is glissé. Foto: Marcos Zegers/The New York Times

<https://fd.nl/politiek/1429680/prijsexplosie-metalen-kan-rem-zetten-op-energietransitie-eu>

*Hoe onze groene dromen uitdraaien op een geopolitieke, economische - en ecologische nachtmerrie – **Jonathan Holslag**, professor internationale betrekkingen, VUB.*

*Circulaire economie is niet ingegeven door duurzaamheid, maar vooral door geostrategie. China heeft dit heel goed gezien. Als het een wereldleider wil worden, wat het op korte tijd is geworden, dan moet het niet afhankelijk zijn van cruciale materiële en immateriële grondstoffen vanuit niet-bevriende of gecontroleerde naties – **Karel Van den Berghe**, onderzoeker, TUDelft*

Circulaire economie heeft voordelen op **economisch vlak**

Circulaire economie biedt bedrijven toekomstperspectief

Twee op de drie circulaire bedrijven bestand tegen crisis

Vlaanderen Circulair en VITO hielden in de loop van **mei en juni 2020 een enquête** bij diverse organisaties (van non-profit over overheden tot bedrijven). We peilden naar hoe ze de Corona-crisis ervaren, hoe ze naar de toekomst kijken en de rol die daarin is weggelegd voor de circulaire economie. **540 respondenten** deelden hun visie in de enquête.

Markantste vaststellingen: **circulaire bedrijven ervaren minder tekorten** dan andere bedrijven en er leeft een **groot geloof in de voordelen van een circulaire economie** voor Vlaanderen.

“Veel bedrijven passen al circulaire principes toe. We moeten nog meer benadrukken dat verduurzaming ook een concurrentievoorsprong realiseert.”

***Annelies Gorissen**, Sectormanager circulaire economie, POM Limburg*

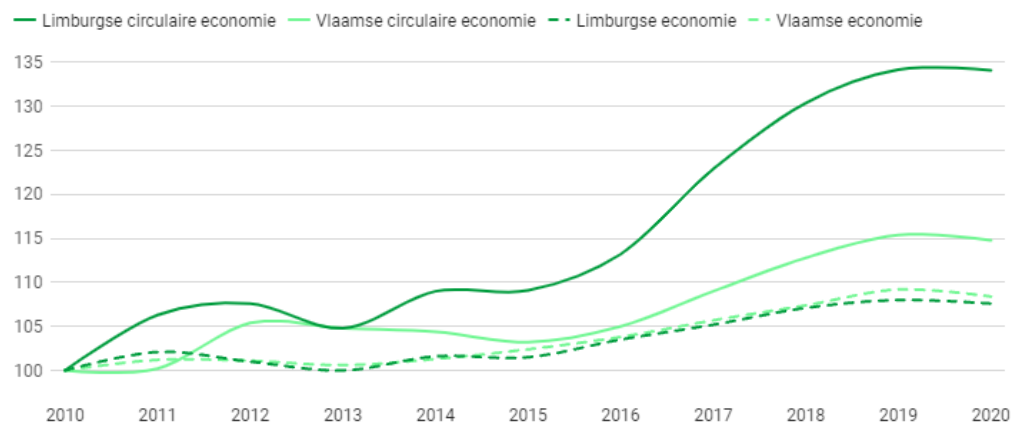
Werkgelegenheid bij circulaire economie-bedrijven groeit drie keer

Sterkste groei in Limburg: 34% meer tewerkstelling in circulaire economie

De circulaire economie was de laatste jaren een groeimotor voor de werkgelegenheid in Limburg. Bedrijven en organisaties in circulaire sectoren als reparatie, afval, verhuur en leasing, onderhoud van motorvoertuigen, tweedehands artikelen en de restauratie van gebouwen^[1] trokken meer en meer werknemers aan. In 2020 telde Limburg 34,1% meer loontrekkende jobs in de sector dan 10 jaar geleden. Vooral vanaf 2017 is er sprake van een sterke toename. De jobgroei in de circulaire economie ligt daarmee fors hoger dan gemiddeld in de gehele Limburgse economie (+7,6%). Ook in vergelijking met Vlaanderen, waar het aantal jobs in de circulaire economie met 14,8% steeg tussen 2010 en 2020, ligt de toename in onze provincie een stuk hoger. De groei in Limburg is dan ook het sterkst van alle Vlaamse provincies.

Evolutie aantal arbeidsplaatsen in de circulaire economie

Index: 2010 = 100

Aantal loontrekkende jobs in het 2de kwartaal van elk jaar
Grafiek: POM Limburg • Bron: RSZ • Gecreëerd met Datawrapper

VOORDELEN CIRCULAIRE ECONOMIE voor Mechelen

1%

de extra groei van het GDP in Mechelen dankzij circulaire economie (naast de normale jaarlijkse groei van 2%). Dit komt neer op 1,95 miljard euro.

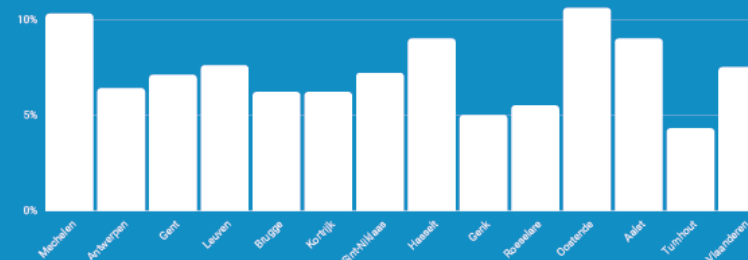
CIRCULAIRE JOBS

- Zorgen voor een gesloten grondstoffencyclus
- Hernieuwbare energie, recyclage en herstel
- Leasing, engineering en digitale technologie.
- Via onderwijs, logistiek, diensten en overheidsadministratie

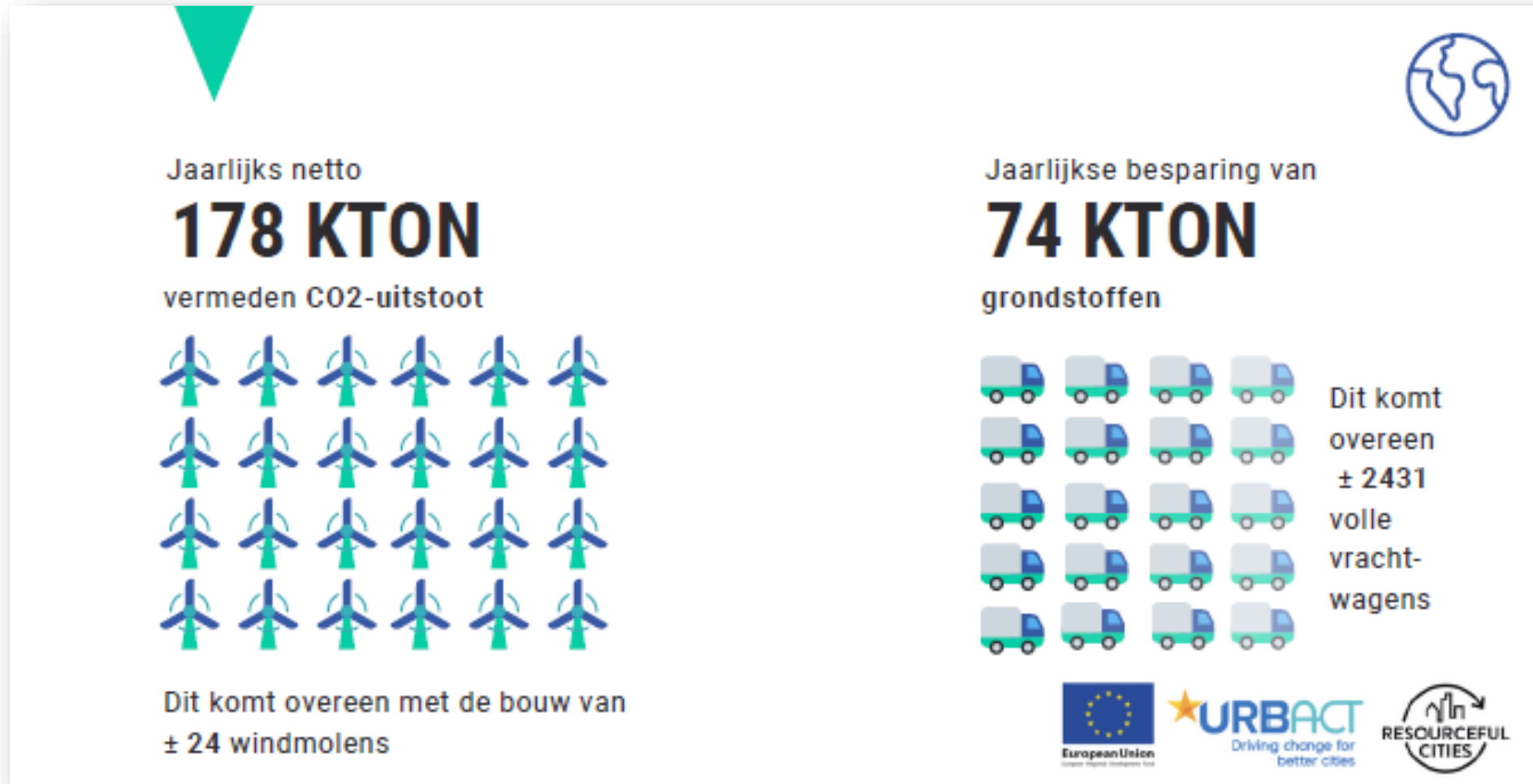

5255 - 8105
circulaire jobs in 2030
= 50 - 2900 meer dan in 2020

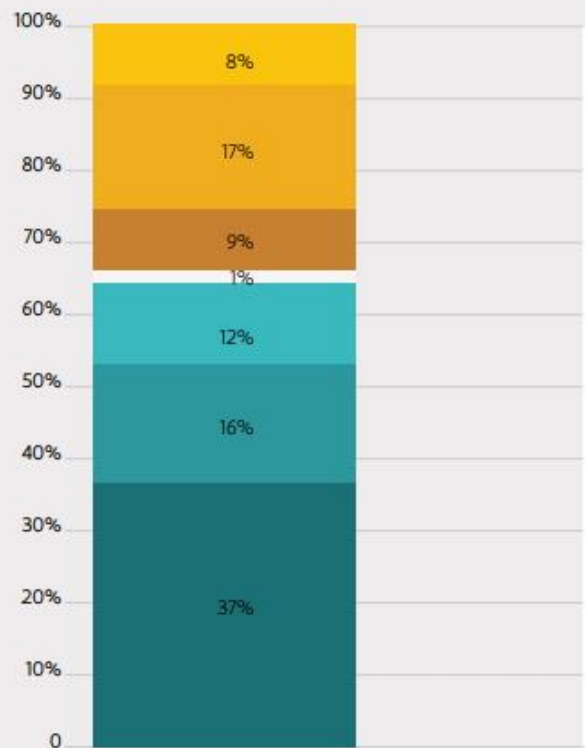
Mechelen vs andere Vlaamse steden

De circulaire economie heeft een positief **ecologisch** effect

Aandeel materiaalgerelateerde en niet-materiaalgerelateerde Vlaamse emissies, in kton CO₂-eq.

Absolute hoeveelheid Vlaamse emissies, in kton CO₂-eq.

- Productie van goederen en brandstoffen
- Goederentransport
- Productie en stockage van voedsel
- Afvalverwijdering
- Personenvervoer
- Residentieel energiegebruik
- Niet-residentieel energiegebruik

Figuur 1: Verfijnde Vlaamse territoriale emissies verdeeld over materiaal- en niet-materiaalgerelateerde categorieën in 2016 in absolute hoeveelheden (rechts), en uitgedrukt als percentage van de totale emissies (links). Verdeeld per OESO-categorie met groentinten materiaalgerelateerd en oranjetinten niet-materiaalgerelateerd (in kton CO₂-eq.).
Bron: Borms, Vercauteren & Christis (VITO), 2021

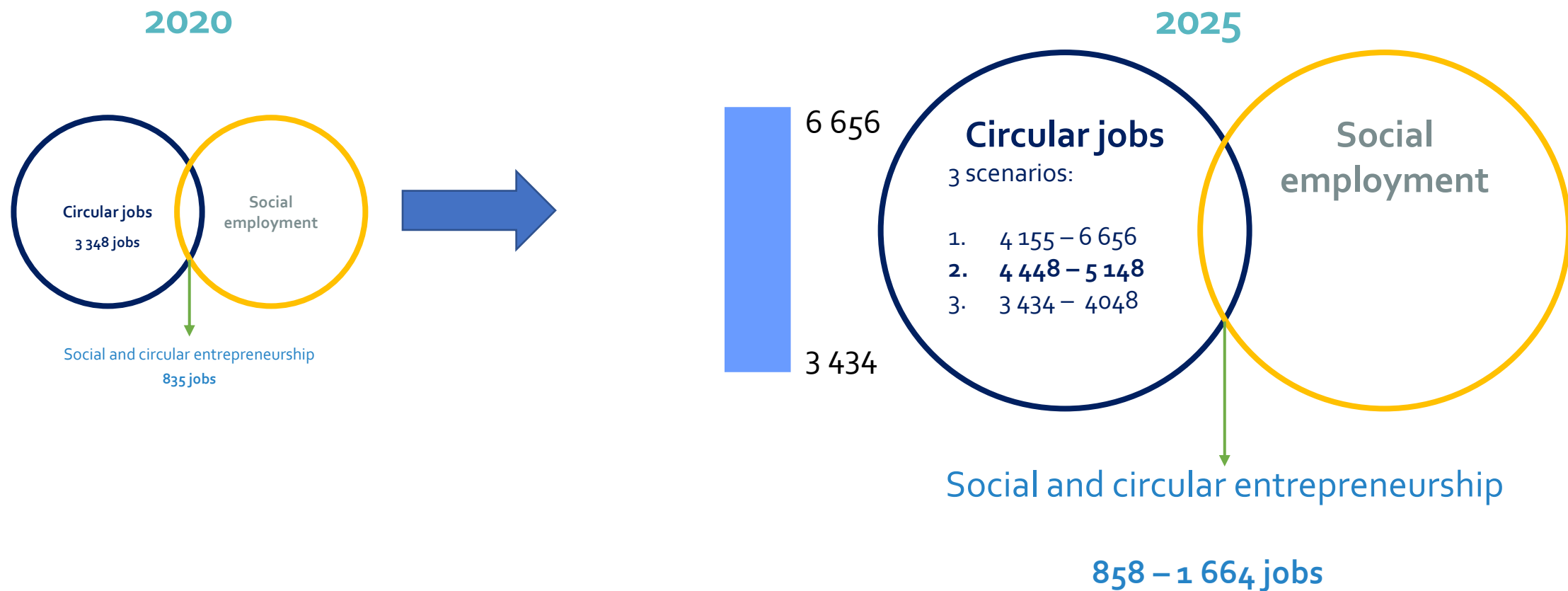
10 NIEUWE BOODSCHAPPEN OVER CIRCULAIRE ECONOMIE EN KLIMAAT

VERSIE 2021

Circulaire economie heeft **sociale impact**

Example from Aalst =
ci. 85.000 inhabitants

Circulair werk(t)

12 hubs voor circulair en sociaal ondernemerschap

Van Brugge tot Genk, van Oudenaarde tot Leuven, kan je terecht bij de 12 regionale sociaal-circulaire hubs. Ze bieden je inspiratie, matchmaking en ondersteuning.

SAAMO samen
uitsluiting
aanpakken

“

Het Papillon project verenigt de doelstellingen van economische groei en verminderde impact op het klimaat en milieu met een actieve bijdrage tot de vermindering van energiearmoede bij kansarmen.

”

Bruno Vermoesen
Senior Expert EU Governmental Affairs for Circular Economy -
BSH Home Appliances Group

REPAIR & SHARE

NETWERK
BEWUST
VERBRUIKEN

Spel-o-theek Leuven

Spelothek
De Belleborre

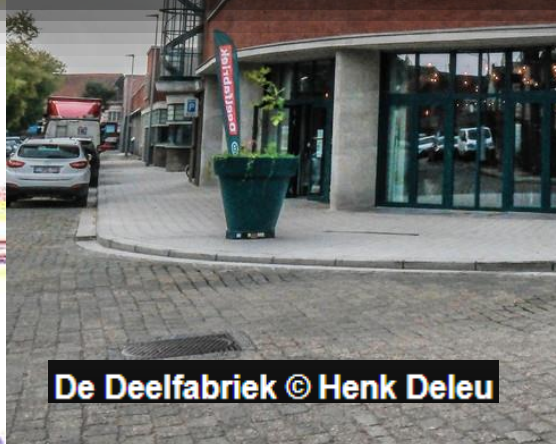

Deelfabriek FESTIVAL

19 - 20 - 21 - 22 juni 2024

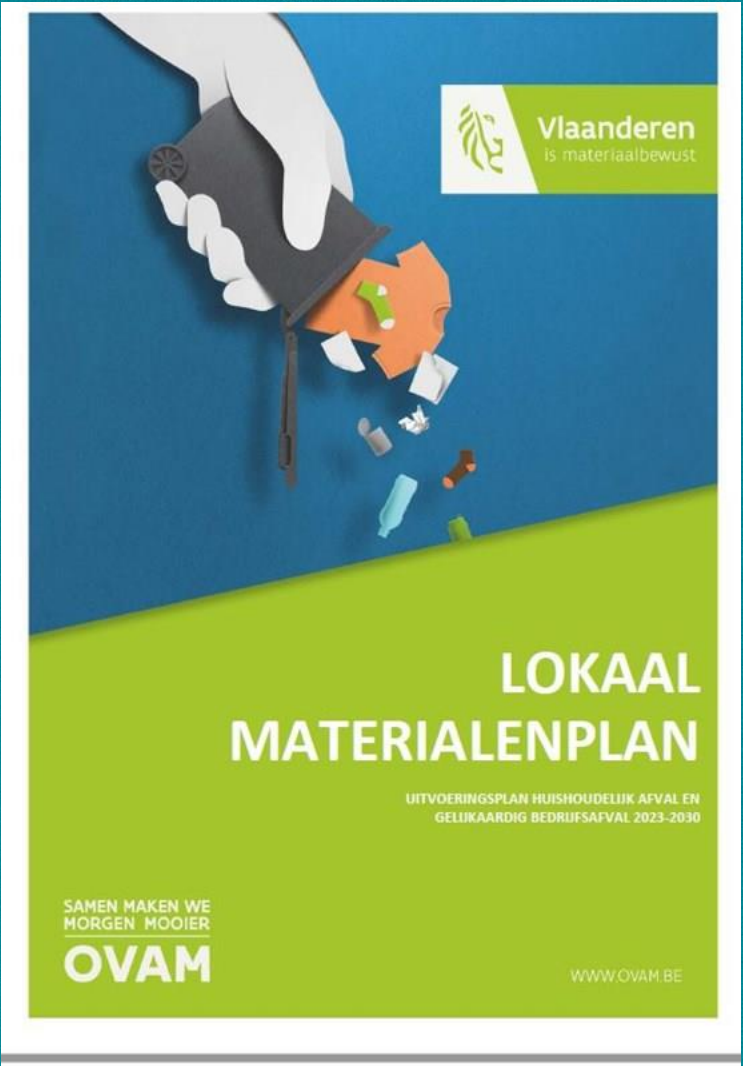
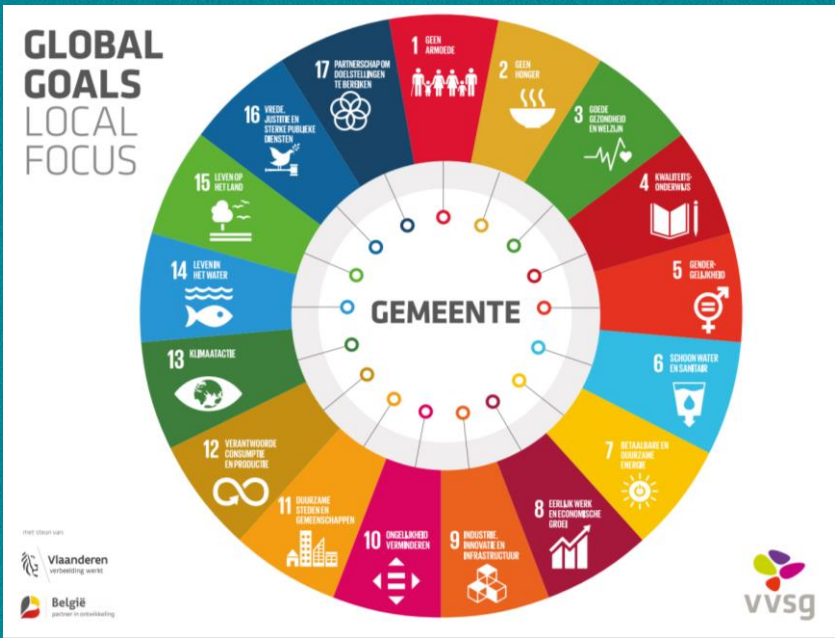

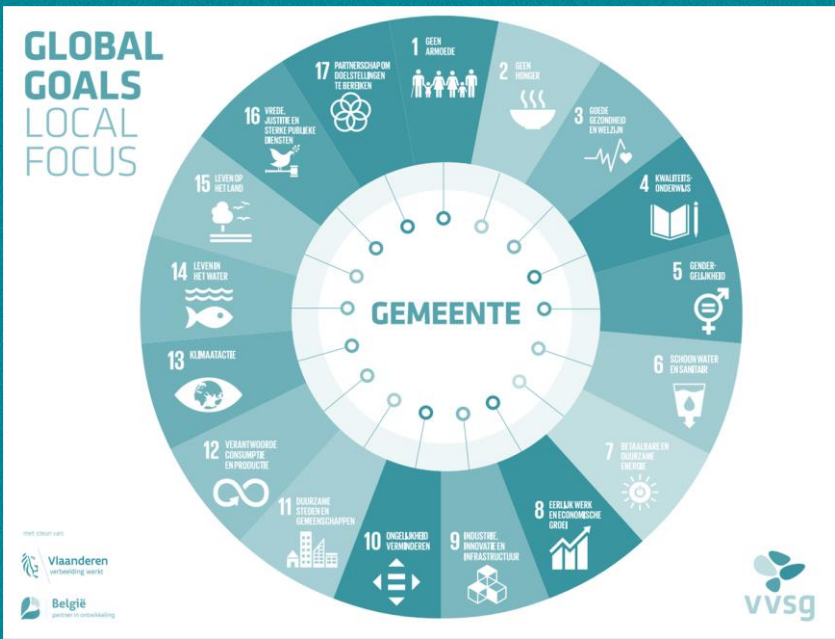
www.kortrijk.be/deelfabriek

De Deelfabriek © Henk Deleu

Vlaanderen
is materiaalbewust

LOKAAL MATERIALENPLAN

UITVOERINGSPLAN HUISHOUELIJK AFVAL EN GELIJKAARDIG BEDRIJFSAFVAL 2023-2030

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

2024/1252

3.5.2024

VERORDENING (EU) 2024/1252 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

van 11 april 2024

tot vaststelling van een kader om een veilige en duurzame voorziening van kritieke grondstoffen te waarborgen, en tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 en (EU) 2019/1020

(Voor de EER relevante tekst)

European Critical Raw Materials Act

2030 benchmarks for strategic raw materials:

EU EXTRACTION

At least **10%** of the EU's annual consumption for extraction

EU PROCESSING

At least **40%** of the EU's annual consumption for processing

EU RECYCLING

At least **15%** of the EU's annual consumption for recycling

EXTERNAL SOURCES

Not more than **65%** of the EU's annual consumption of **each strategic raw material at any relevant stage of processing** from a single third country

Circulariteit: maatregelenprogramma

► Lidstaat moet programma maken met maatregelen:

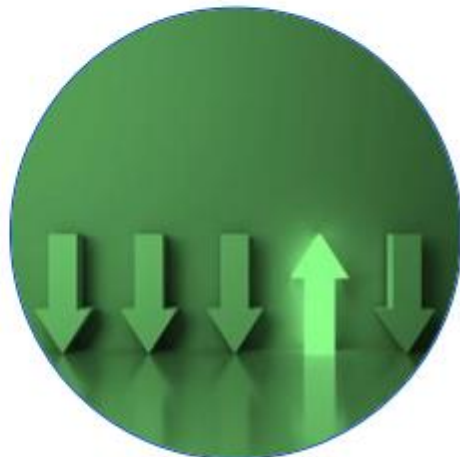
- Stimuleren van technologische vooruitgang en grondstofefficiëntie om verwachte groei in consumptie te milderen
- Stimuleren van afvalpreventie, hergebruik en herstel van relevante producten en onderdelen
- Verhogen van inzameling, sortering en verwerking relevante afvalstromen én input gepast recyclagesysteem
- Verhogen gebruik secundaire kritieke grondstoffen, oa via doelen in bestekken
- Stimuleren circulair ontwerp, materiaalefficiëntie en substitutie
- Verhogen technologische maturiteit recyclagetechnieken
- Opleidingen personeel om circulariteit te verhogen
- Stimuleren dat EPR-systemen hogere graad van recyclaat bevoordelen
- Verzekeren dat bij export wettelijke verplichtingen nageleefd worden
- Het gebruik van kwaliteitsstandaarden bij recyclage stimuleren

ESPR sets a new sustainability & ecodesign approach

Broad scope

Moving beyond energy-related products to a **wide product scope**

New sustainability & ecodesign aspects

e.g. **performance requirements** - durability, CO₂ footprint, recycled content

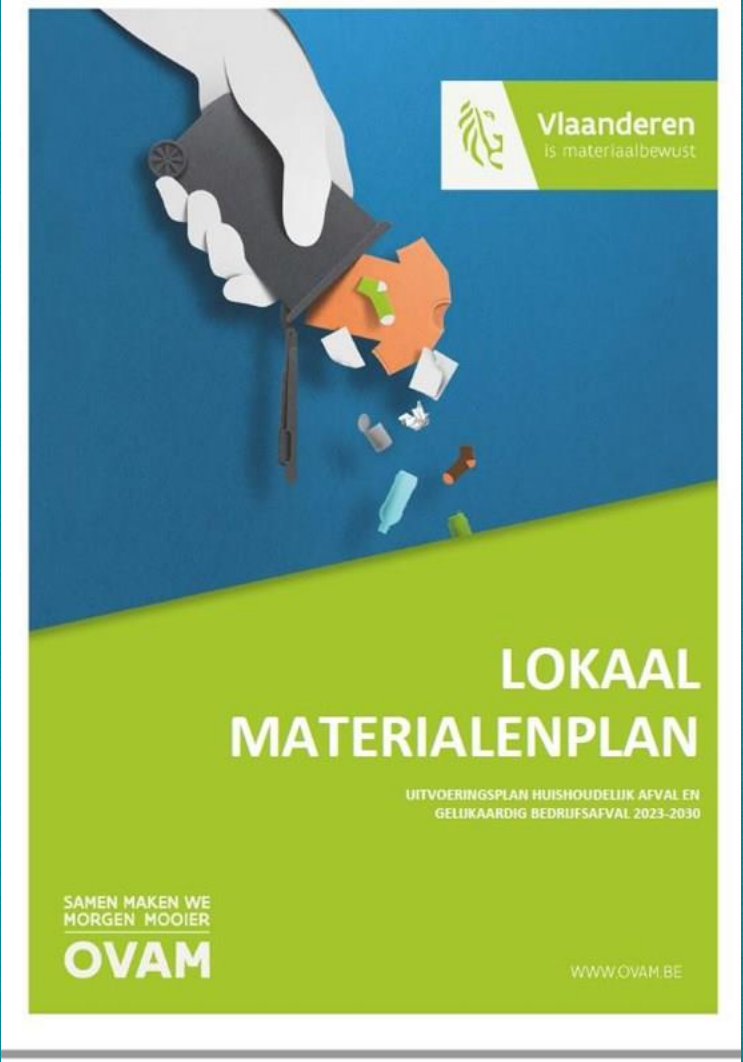
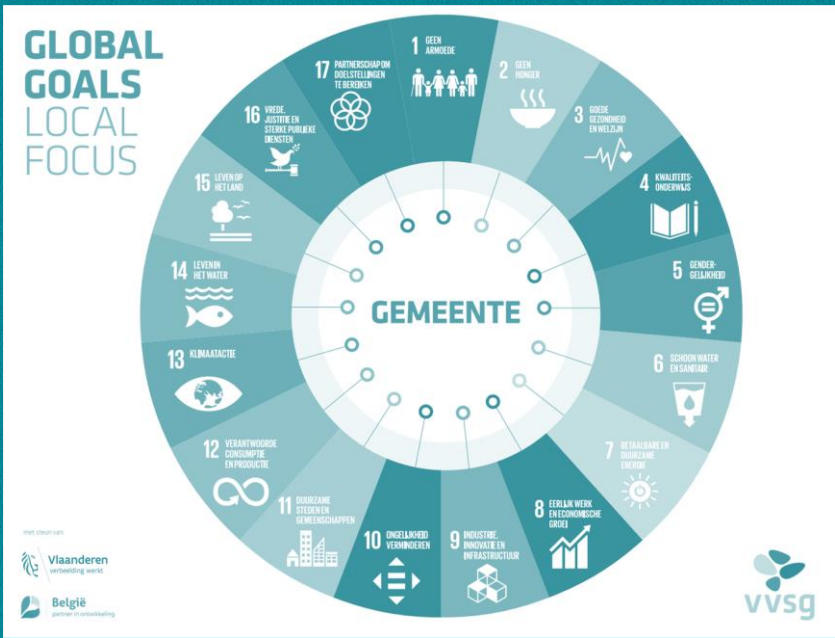
Horizontal measures

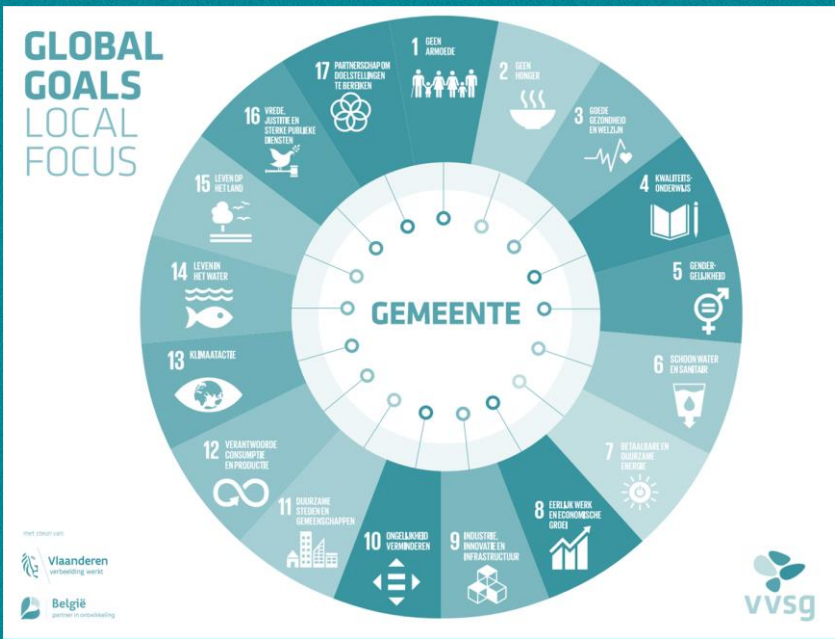
Common ecodesign requirements for products with similarities

Strong focus on product information

Digital Product Passport, labels & information requirements

Vlaanderen is materiaalbewust

LOKAAL MATERIALENPLAN

UITVOERINGSPLAN HUISHOUELIJK AFVAL EN GELUKAARDIG BEDRIJFSAFVAL 2023-2030

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

LEKP: link met circulaire economie?

Analyse klimaatactieplannen: circulaire economie in 71% expliciete doelstelling

- Bouw, aankopen, afval maar ook landbouw, bedrijventerreinen

50 collectief georganiseerde energiebesparende renovaties per 1.000 wooneenheden

 1 coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners met een totaal geïnstalleerd vermogen van 216 MW

WERF 2
VERRIJK JE WIJK

WERF 3
ELKE BUURT DEELT EN IS DUURZAAM BEREIKBAAR

1 "toegangspunt" voor een (koolstofvrij) deelsysteem per 1.000 inwoners

 Per 100 inwoners
1 laadpunt

1 m extra nieuw of structureel opgewaardeerd fietspad per inwoner

Groot engagement

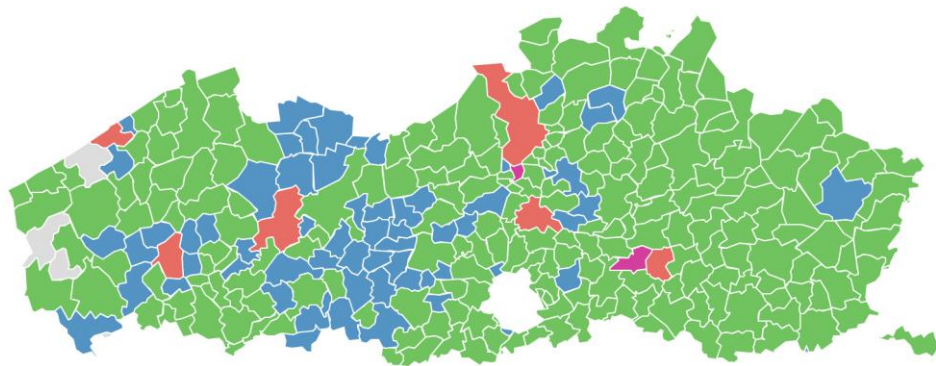

Ondertekening Burgemeestersconvenant

Versie opgemaakt op 17 januari 2024

- Geen enkele Burgemeestersconvenant ondertekend
- 2020 en 2030
- 2030
- 2030 en 2050
- 2020, 2030 en 2050

Ondertekende ▾

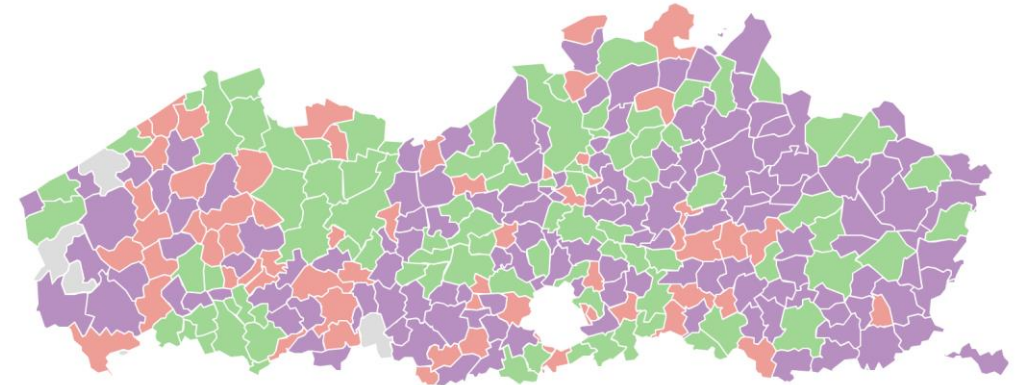

Ondertekening Lokaal Energie- en Klimaatpact

Versie opgemaakt op 21 januari 2024

- Geen enkel Lokaal Energie- en Klimaatpact ondertekend
- 1.0., 2.0. en 2.1.
- 1.0.
- 1.0. en 2.0.

Ondertekende ▾

INTEGRATIE KLIMAAT EN CE LOKAAL KLIMAATBELEID EN CE ALS "CIRCULAR SYSTEMIC SOLUTION"

Circular
Cities & Regions
Initiative

Interreg
Europe

Co-funded by
the European Union

KARMA

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

04. Lokaal circulair

Uitdagingen lokale besturen

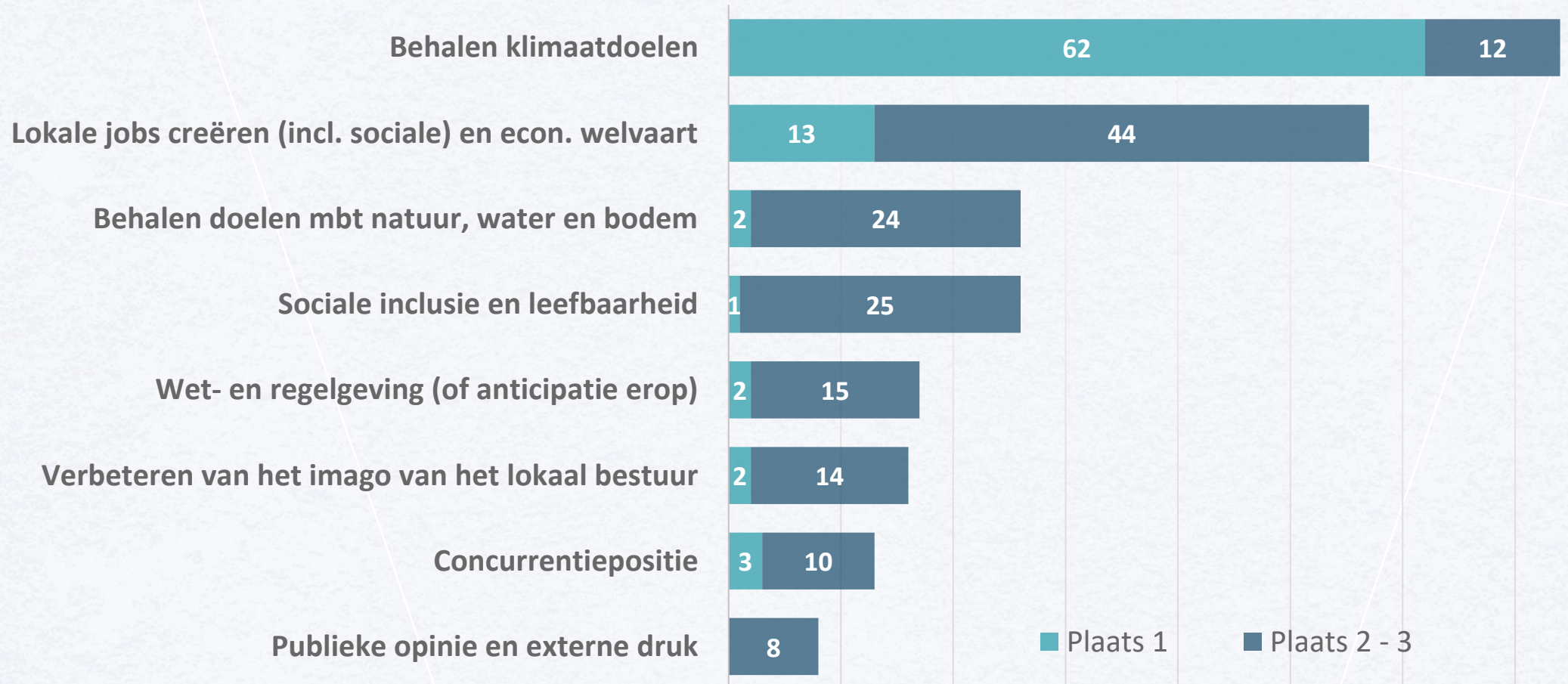
Werkgelegenheid, economie, klimaatontregeling, energie, biodiversiteit, voedselzekerheid, stikstof, milieuvervuiling, inrichting van onze ruimte, armoede, mobiliteit, demografie, woonopgave, zwerfvuil, financiën onder zware druk, etc.

De circulaire economie als katalysator voor de leefbaarheid van een stad of gemeente.

de **lokale economie** behouden en versterken
een bijdrage leveren aan de **milieu- en klimaatdoelstellingen**
sociale doelstellingen bereiken

BELANGRIJKSTE DRIJFVEREN VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE (n=85)

WAT ZIJN DE GROOTSTE DREMPELS VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE (n=106)

Onvoldoende kennis bij het bestuur en de verschillende diensten

67

Gebrek aan middelen en menskracht

65

Onvoldoende inzicht in de voordelen van circulaire economie

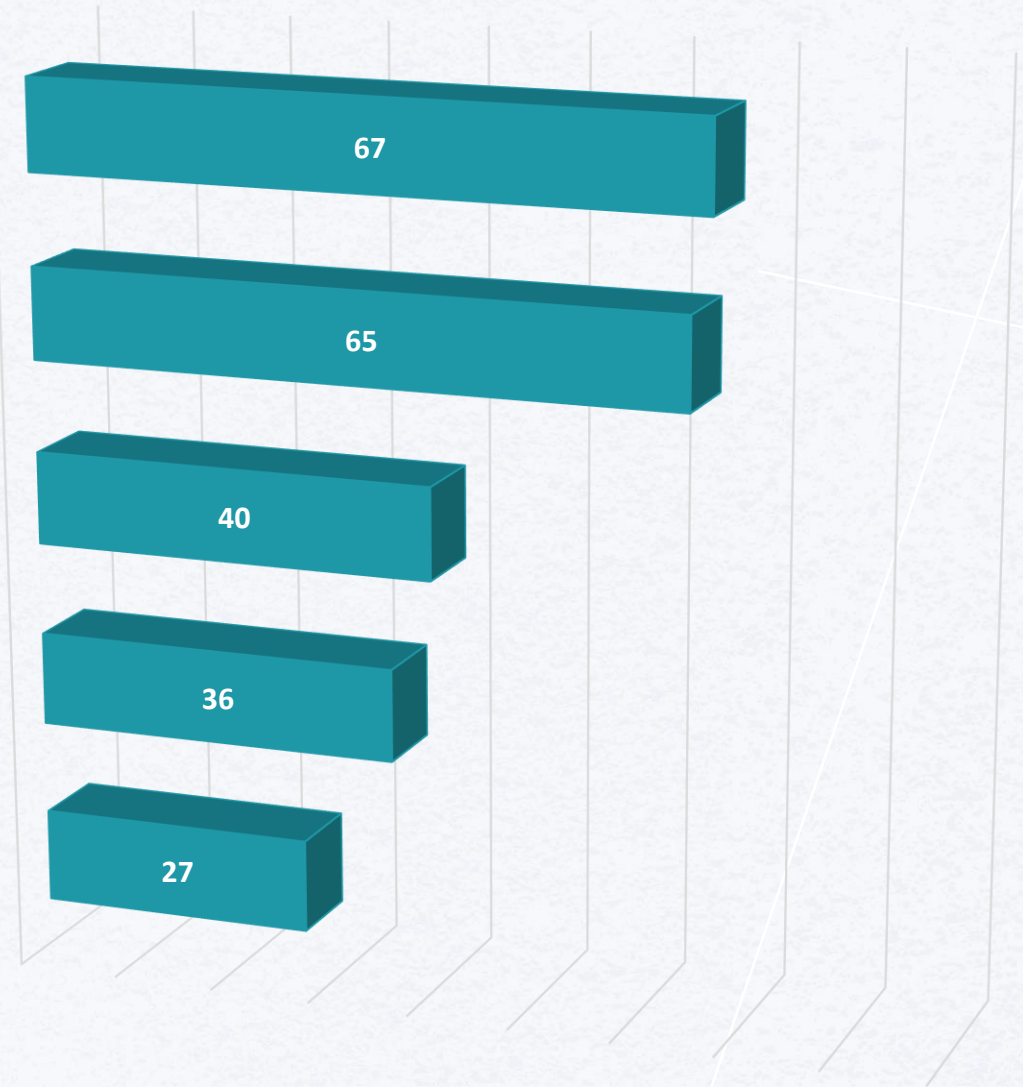
40

Onvoldoende kennis bij burgers, bedrijven en andere organisaties

36

Onvoldoende focus op specifieke circulaire thema's

27

*Van het lineaire denken zijn we met zijn allen overgegaan naar het transitiedenken waarbij alles aan elkaar hangt, dus ook duurzaamheid aan participatie, alles heeft tentakels met alles – **Wim Dries** – Lokaal oktober 2022*

*De mooiste veranderingen vinden altijd lokaal plaats. Op mensenmaat, rond een vraagstuk – **Hans Vermaak**, veranderdeskundige*

Voor de kleinere gemeentes is er een grote nood aan samenwerking met andere steden en gemeenten om de circulaire transitie werkelijkheid te laten worden.

Anoniem

*Bij circulaire economie dien je zowel intern in een lokaal bestuur als het hele lokale socio-economische weefsel mee te betrekken in het circulaire verhaal. Het vraagt tijd en moeite om continu muren te doorbreken; maar het effect hiervan is groot. Het is een kwestie van starten met de positieve energie die aanwezig is. – **Ellen Ongena**, duurzaamheidsambassadrice Lokaal Bestuur Temse*

LOKAAAL CIRCULAIR

DOE-NETWERK VOOR CIRCULAIRE STEDEN & GEMEENTEN

VVSG

ICLAV
GROUP

ACTIES LOKAAL CIRCULAIR 2022 - 2023 - 2024

(BOVEN)LOKALE BEGELEIDING 1 OP 1

KORTRIJK, HALLE, ROESLARE, TURNHOUT, HASSELT, OOSTENDE, SINT-NIKLAAS/TEMSE, KAMPENHOUT, INTRADURA, IMOG

VERDIEPENDE THEMATISCHE SESSIES

20-TAL DEELNEMERS, 2-4 BIJEENKOMSTEN

Circulair aankopen

Circulaire stadsontwikkeling

2024

Opleiding (of Monitoring)

Circulaire stadsontwikkeling

POLITIEK DRAAGVLAK EN COMMUNICATIE

INTEGRATIE KLIMAAT EN CE LOKAAL KLIMAATBELEID EN CE ALS "CIRCULAR SYSTEMIC SOLUTION"

Interreg Europe

Co-funded by the European Union

AGENTSCHAP BINNENLANDS BESTUUR

BOND BETER LEEF VOOR DE TOEKOMST MILIEU

ecolife

Circular Cities & Regions Initiative

ICLEI Local Governments for Sustainability

möbius

IDEA GROUP

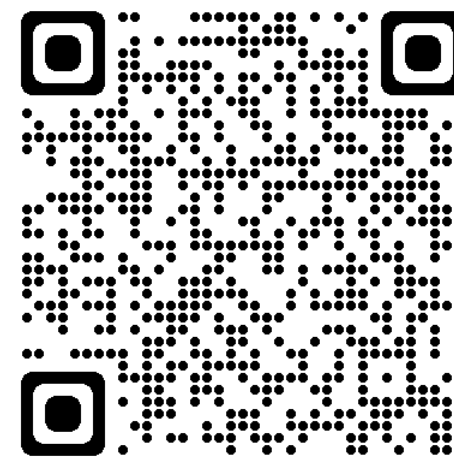
VVSG

ACTIES LOKAAL CIRCULAIR 2024

Opleiding Circulaire gemeente

Leer met & van elkaar

3 juli
5 september
7 oktober
9:30 - 15:30

vmsg

IDEA GROUP

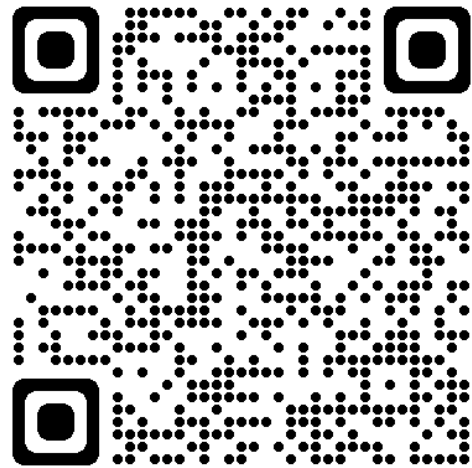

VLAANDEREN
CIRCULAIR

LAAGDREMPELIG EN BREED COMMUNICEREN

Nieuwsbrief Lokaal Circulair
op maat van lokale besturen

[SCHRIJF JE IN](#)

VVSG

be
EU CIRCULAR ECONOMY FORUM
BEYOND EXPERIMENTATION 17 APRIL 2024 | 8h30 - 16h30
Europe's leading role in mainstreaming circular practice
Square, Brussels

21 maart 2024
CIRCULAR STATE OF THE UNION
UHasselt,
Martelarenlaan 42, Hasselt

TRANSLATING THE EU GREEN DEAL INTO LOCAL ACTION
15 March 2024
Brussels, Belgium
Conference for local and regional leaders
550 mayors fit for 55

Klimaatdag 2024

FTI G-STIC

De toekomst is circulair
LOKALE BESTUREN AAN ZET

Provinciale Economische Raad
Overleg over
Economie
... om 09:30 tot 14:00

Netwerksessies over economie
Provinciaal Economische Praatjes
PEptalk

PEptalk visual

Welkom op de PEptalk over circulaire economie!

Komende legislatuur

1. Bekijk reeds bestaande plannen
2. Leer van elkaar
3. Wacht niet op 2030, maar start en doe ervaringen op

Bedankt! Vragen?

elmar@vlaanderen-circulair.be

Lokaalcirculair@vlaanderen-circulair.be

www.vlaanderen-circulair.be

www.lokaalcirculair.be

